

ПИТАННЯ АТЕСТАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Дерев'яно Богдан Володимирович,
завідувач кафедри господарського та екологічного права
ДЮІ МВС України, к.ю.н., доцент

Крім ліцензування та акредитації, які прямо впливають на легітимацію НЗ, опосередкований вплив на неї має атестація викладачів. Підвищений публічний інтерес у діяльності з надання освітніх та інших послуг у сфері освіти висуває підвищені вимоги до осіб, які безпосередньо ці послуги надають. По-перше, вони повинні бути професіоналами у своїй галузі знань; по-друге, мати хист до педагогічної діяльності і вміння передати свої знання учням; по-третє, повинні володіти високими моральними та людськими якостями. Такі вимоги приділялися в усіх країнах в усі часи. В історії України у 1586 році у школі Успенського братства Львова було складено «Порядок шкільний», у якому зокрема викладено педагогічні вимоги до вчителя. Він мав бути «побожний, скромний, негнівливий, не срамослов, не чародій, не сміхун, не байкар, не прихильний єресі, а підмога благочестя, що являє собою образ добра в усьому» [1, с. 44].

Атестація науково-педагогічних працівників дозволяє оцінити якість персоналу з точки зору відповідності його цілям і стратегії підприємства. Нормативно-правова база, що є основою атестаційного процесу, повинна постійно удосконалюватися, щоб не відставати від процесів, що відбуваються в управлінні персоналом та розвитку суспільства в цілому. Поведінкові помилки, які мають місце при проведенні атестації і мають людську природу, повинні нейтралізовуватися правилами, встановленими законом [2, с. 134]. На сьогодні пунктами 1 і 2 статті 54 «Кадрове забезпечення сфери освіти» Закону України «Про освіту» визначено, що педагогічною діяльністю можуть займатися особи з високими моральними якостями, які мають відповідну освіту, професійно-практичну підготовку, фізичний стан яких дозволяє виконувати службові обов'язки. Педагогічну діяльність у НЗ здійснюють педагогічні працівники, у ВНЗ III і IV рівнів акредитації та закладах післядипломної освіти – науково-педагогічні працівники [3]. З цього нормативного

положення О.Ф. Мельничук вбачає, що за рівнем акредитації НЗ, в якому працюють педагоги, їх можна поділити на 2 групи – педагогічні та науково-педагогічні [4, с. 53]. Пунктом 4 названої статті прямо визначено необхідність проходження атестації педагогічними працівниками. За результатами атестації визначаються відповідність працівника займаній посаді, рівень його кваліфікації, присвоюються категорії, педагогічні звання. Встановлення порядку атестації педагогічних працівників віднесено до компетенції МОНмолодьспорт України. За рішенням атестаційної комісії може бути звільнено педагогічного працівника з роботи у порядку, встановленому загальним трудовим законодавством [3].

Обов'язковість проходження атестації педагогічними працівниками підтверджено Типовим положенням про атестацію педагогічних працівників, яким визначено, що атестацією педагогічних працівників є система заходів, спрямована на всебічне комплексне оцінювання їх педагогічної діяльності, за якою визначаються відповідність педагогічного працівника займаній посаді, рівень його кваліфікації, присвоюється кваліфікаційна категорія, педагогічне звання (підпункт 1.2.); основними принципами атестації є відкритість та колегіальність, гуманне та доброзичливе ставлення до педагогічного працівника, повнота, об'єктивність та системність оцінювання його педагогічної діяльності (підпункт 1.4.) [5].

До затвердження цього Типового положення Є.А. Огаренко пропонував поняття «атестація педагогічних працівників» як визначення їх відповідності зайнятій посаді, рівню кваліфікації, залежно від якого та від стажу педагогічної роботи їм встановлюється кваліфікаційна категорія, відповідний посадовий оклад. Принципами атестації вбачав принципи демократизму, загальності, всебічності, систематичності, колегіальності, доступності та гласності, безперервної освіти, самовдосконалення, морального і матеріального заохочення. Умовою атестації педагогічного працівника вчений визначав наявність фахової освіти та володіння ним державною мовою в обсязі, необхідному для виконання його професійних обов'язків згідно з Конституцією України [6, с. 68].

Типовим положенням визначено необхідність проходження атестації не рідше одного разу на п'ять років; порядок створення та повноваження атестаційних

комісій (комісії трьох рівнів; склад не менше 7 членів; формуються з педагогічних працівників НЗ та інших закладів, працівників відповідних органів управління освітою, представників профспілок, методичних та психологічних служб, можуть входити представники наукових та інших установ, організацій об'єднань громадян); строки проведення атестації (до 1, 10 та 25 квітня комісіями різних рівнів); умови та порядок присвоєння кваліфікаційних категорій, педагогічних звань; порядок оскарження рішень атестаційних комісій [5]. На сьогодні проведення атестацій у багатьох НЗ проводилося регулярно, а у багатьох тільки розпочинається. Обов'язковість атестації педагогічних працівників є безумовним позитивним явищем, покликаним стимулювати їх до самовдосконалення; надасть керівництву НЗ додаткову можливість заміни викладачів, що за моральними та професійними якостями не відповідають вимогам цього НЗ, дійсно якісними фахівцями.

Література:

1. Шаповал Р.В. Становлення та розвиток освіти в Україні / Р.В. Шаповал // Наше право. — 2011. — № 1. Ч. 1. — С. 43—48.
2. Войно-Данчишина О.Л. Атестація в ВУЗе: правова регламентація / О.Л. Войно-Данчишина // Право і безпека. — 2010. — № 1(33). — С. 132—134.
3. Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 року № 1060—XII / Верховна Рада УРСР // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 34. — Ст. 451.
4. Мельничук О.Ф. Поняття та види суб'єктів освітніх правовідносин / О.Ф. Мельничук // Держава і право. — 2011. — Вип. 51. — С. 48—54.
5. Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників : Наказ Міністерства освіти і науки України від 6 жовтня 2010 року № 930 / Міністерство освіти і науки України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ddpu.org.ua/?p=227>.
6. Огаренко Є. Правове регулювання державного контролю за діяльністю вищих навчальних закладів в Україні / Є. Огаренко // Підприємництво, господарство і право. — 2009. — № 9. — С. 67—70.

Під час становлення системи державного регулювання надання послуг у сфері освіти, системи ліцензування та акредитації були певні позитивні приклади забезпечення якості освіти «знизу» на території українських земель у складі Російської імперії. Так, у релігійній конфесії менонітів німецьких колоністів з 40-х років ХІХ століття громадськість на чолі з видатним реформатором Й. Корнісом здійснила низку якісних змін, які на багато десятиліть визначили розвиток системи

освіти у цій конфесії. Й. Корніс у 1843 році підпорядкував усі НЗ менонітів Молочанському сільськогосподарському союзу [Бондарь С.Д. Секта меннонитов в России (в связи с историей немецкой колонизации в России). – Петроград: тип. В.Д. Смирнова, 1916. – 207 с., с. 73]. Крім цього проведені Й. Корнісом реформи передбачали введення «тарифної сітки» для визначення платні вчителів, встановлення іспиту під час прийому педагога на роботу. Ці положення мали захистити школу від непрофесіоналів і позитивно позначитися на системі освіти цієї конфесії. Також, інструкціями передбачалося об'єднання колоній у навчальні райони. У кожному з них призначалися як інспектори два вчителі, які регулярно доповідали про стан шкільної освіти в інспектованих закладах. Отримані від них дані давали змогу володіти реальною картиною стану системи освіти у менонітів. Проведені реформи були підтримані чиновниками Опікунського комітету про іноземні колонії Півдня Росії [Задерейчук І.П. Правове регулювання розвитку освіти в німців півдня України наприкінці XVIII – на початку XX ст. / І.П. Задерейчук // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. – 2010. – № 2. – С. 42-51., с. 45]. Отже, порядок і контроль якості у сфері освіти ще 150 років тому приводили до високих результатів.